

Daan

Boeken van Tessa de Loo bij De Arbeiderspers:

De meisjes van de suikerwerkfabriek (verhalen, 1983)

Meander (roman, 1986)

Het rookoffertje (novelle, 1987)

Isabelle (roman, 1989)

De tweeling (roman, 1993)

Alle verhalen (1995)

Toen zat Lorelei nog op de rots (toespraak Dodenherdenking, 1997)

Een varken in het paleis (reisverhaal, 1998)

Een gevaar op de weg (autoportretten, 1999)

Een bed in de hemel (roman, 2000)

De zoon uit Spanje (roman, 2004)

Harlekino (roman, 2008)

Daan (novelle, 2010)

Tessa de Loo

Daan

Een Portugees
op voetkussentjes
van fluweel

Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

Copyright © 2010 Tessa de Loo

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam.
No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam.

Omslagontwerp: Bram van Baal
Foto omslag: Tessa de Loo

ISBN 978 90 295 7414 3 / NUR 301

www.arbeiderspers.nl
www.tessadeloo.nl

Toen mijn hond nog leefde, was zijn alomtegenwoordigheid zo vanzelfsprekend dat ik hem rustig urenlang vergat. Maar nu hij er niet meer is, moet ik steeds aan hem denken. Kijk, daar lag hij op de uitkijk. Onder die struik hamsterde hij botjes. Bij die boom stopte hij om zijn poot op te tillen. Aan die man hadden we samen een hekel.

Zijn naam was Daan en zo zal hij tot in lengte van dagen blijven heten, voor mij en voor allen die hem gekend hebben. We hebben zijn stoffelijke resten begraven aan de voet van de minificus. Bij deze naam denk je al gauw aan een kantoorplant, die met bestofte bladeren staat weg te kwijnen omdat iedereen vergeet de decoratie water te geven. Maar de twaalf jaar oude boom waaronder Daan ligt, is dankzij het subtropische klimaat ruimschoots uit zijn voorvoegsel gebarsten en uitgegroeid tot een ware boedddhaboom. Daan heeft daar een waardige rustplaats onder twee platte natuurstenen. Er staat altijd een bosje bloemen. Op dit moment zijn dat witte trosnarcissen, geplukt bij de Ribeira de Algibre.

Maar al is hij nu verzonken in een eeuwige slaap, toch is zijn blik dwingend op me gericht terwijl ik dit schrijf, want naast mijn koffie staat een schoteltje met een stukje cake erop. Hij is er speciaal voor gaan zitten en kijkt me,

zijn kop scheef, smekend aan. Met die blik werkt hij zwaar op mijn geweten, en dat weet hij. Je wordt er dik van, zeg ik hem in gedachten. Jij ook, antwoordt hij ad rem, maar samen zondigen is toch leuker? Deze conversatie hebben we al talloze keren gevoerd en ze eindigt altijd op dezelfde manier: ik geef hem een klein, haast symbolisch stukje. Dat is hem voldoende, hij gaat niet zover dat hij de helft opeist. Je zou bijna denken dat het hem eerder te doen is om een gebaar van mijn kant dan om het stukje cake. Dat wordt, alsof het een hap lucht is, na een vergeefse poging tot kauwen meteen doorgeslikt. Echt genieten is er niet bij. Nu strekt hij zich voldaan uit, geeuwt, legt zijn kop op zijn voorpoten en dommelt in.

Een vondeling als kerstcadeau

Toen Daan in mijn leven verscheen, woonde ik in Casa Ugly. Vier maanden daarvoor was ik naar het zuiden van Portugal verhuisd. Casa Ugly was de *fancy* droom van een Engelsman die ik nooit te zien heb gekregen, maar die ik me voorstelde als een hardwerkende fabrieksarbeider die veel Guinness dronk en tatoeages op zijn gespierde armen had. Het huis was opgetrokken uit halfsteens muren en had een niet nader te omschrijven vorm. Ongeacht vanuit welke gezichtshoek je ernaar keek, het was onmogelijk er een oorspronkelijk concept in te ontdekken, afgezien van een kleine toren met een winderig terrasje op de top, die misschien ontsproten was aan zijn jongensdroom van een onneembare burcht met uitkijktoren. De bewoners van het dorp, São Romão, hadden het huis al lang voor mijn komst Casa Ugly gedoopt. Daar kon ik het alleen maar hartgrondig mee eens zijn. Minstens zo moeilijk als een huis ontwerpen dat door iedereen mooi gevonden wordt, moet het zijn er een te bouwen dat iedereen afschuw inboezemt. Via een makelaar kon ik Casa Ugly voor een prikje huren, inclusief het bijbehorende zwembad, dat recht voor de openslaande deuren van de huiskamer lag. Wie 's avonds slaperig of lichtelijk aangeschoten het terras op wilde om van de sterrenhemel te genieten, liep het

risico na twee stappen in het zwaar gechloreerde water te verdwijnen. Bij de eerste winterregens kwam de waarheid boven: het was een huis des onheils. De villa lekte op twintig plaatsen. Het water zocht zich een gemakkelijke weg via de elektrische leidingen en gutste bij wolkbreuken uit de stopcontacten. Ik liep een chronische bronchitis op – was ik daarvoor in een warm land gaan wonen?

In de buurt bleek een Nederlander te wonen, Koen van Bommel. Hij was bezig een oud huis te restaureren, dat ooit aan een kurkboer had toebehoord. Wanneer ik een glas wijn bij hem ging drinken, keek ik met dubbele belangstelling naar zijn vorderingen, want zo'n soort huis zocht ik ook. Halverwege de twintigste eeuw heeft er vanuit Portugal een exodus van wanhopigen plaatsgevonden, op zoek naar een beter leven. Niet alleen de armoede dreef hen het land uit, maar ook het dictatoriale regime van Salazar. Ze gingen naar Frankrijk of Zwitserland, anderen staken oceanen over en zochten hun heil in de Verenigde Staten, Brazilië, Australië of Zuid-Afrika. Ze trokken de voordeur van hun schamele behuizing achter zich dicht, het interieur nog intact, en keerden nooit meer terug. Daarna hadden het weer en de tijd – dit ervaren, in verval gespecialiseerde duo – vrij spel. Na jaren hangen de deuren uit hun hengsels, een stille uitnodiging om naar binnen te lopen. Op de keukentafel ligt nog een krant uit de jaren vijftig, een hoornen bril met vergeelde glazen eraan. In het nachtkastje van een vervuild ledikant vind je familiefoto's – een bewijs dat de emigranten van plan waren hier terug te keren, ooit? Of een teken dat ze definitief braken met een verleden van geploeter, schaarste en onderdrukking? Een van die huizen nieuw leven in-

blazen, daarvan droomde ik op het terras van Casa Ugly. Het was een droom die ik al heel lang koesterde: een huis te hebben als op een kindertekening, te midden van een viltstiftgroene tuin – er kringelde rook uit de schoorsteen, een hond hield op het erf de wacht en de wolken waren blauw.

Zo deed het verschijnsel hond zijn intrede in mijn verlangens. Om me te oriënteren op het gebied van de verschillende soorten en maten kocht ik in Nederland een hondenencyclopedie, die rijkelijk was verlucht met foto's. Zoals anderen verlustigd bladeren in catalogi van auto-dealers of meubelpaleizen, zo bestudeerde ik de honden-tronies en de bijbehorende raskenmerken. Temperamentvol, trouw, gehoorzaam, eigengereid, een goede jager, herder, waker... Wolfachtigen, schoothondjes, vechtjassen... Overrompeld door het enorme assortiment koos ik na lang wikken en wegen voor een Drentse patrijshond. Die had een innemende, esthetisch verantwoorde kop, een acceptabele gestalte (niet te groot, niet te klein), en zijn visitekaartje was topzwaar van de veelbelovende eigenschappen.

'In Nederland een rashond kopen terwijl het hier wemelt van de zwervers?' zei Koen. Hij keek me verwijtend aan. Zelf had hij er twee geadopteerd, die op dat moment weldoorvoed op een muurtje naast ons lagen te zonnebaden.

'Maar je weet niet wat je in huis haalt met een hond van de straat,' wierp ik tegen. Ik was van verschillende kanten gewaarschuwd voor onopvoedbare hondenbeesten die tuinen vernielden, niet luisterden wanneer je ze riep, almaar tegen je op bleven springen om je te onderwer-

pen, niet te vertrouwen waren met kinderen, en soms dagenlang van huis wegbleven wanneer het ze zo uitkwam. Daarbij werd uitgelegd dat deze honden geen relatie met hun baas aangaan, omdat ze generaties lang vanuit een primitief utiliteitsprincipe op het boerenerf geduld werden als waakhond, aan een ketting in de brandende zon, of als jachthond gedurende de vier maanden per jaar dat jacht is toegestaan. Elke zwerfhond hier die je pad kruist of smachtend een eindje met je meeloopt, ondermijnt je geloof in de natuurlijke goedheid van de mens en doet een appèl aan je reddingsinstincten. Wanneer je er een ziet scharrelen bij een hoop afval, vel over been, bedekt met schurftige korsten en schichtig terugdeinzend voor je toenaderingspogingen, dan breekt je hart. Je eerste opwelling is hem te ontvoeren en op te lappen en hem alle zorg en tederheid te geven die hij in zijn leven tekort is gekomen. Veel mensen geven aan die opwelling toe – een edele daad, maar met een ongewisse afloop.

Kerstmis naderde. Omdat er geen sparren te koop waren, afgezien van opklapbare met imitatiesneeuw op de takken, had ik een olijftak opgetuigd met gouden ballen. Terwijl ik van een afstand het resultaat bekeek, zei ik tegen mezelf: een beetje raar is het wel, maar het is beter dan niets. Toen ging de telefoon en werd ik verlost van een misplaatst verlangen naar versgekapt kerstbomen, die de geur van noordelijke wouden in huis brengen.

‘Ik heb een kerstcadeautje voor je,’ zei Koen. ‘Ik kom even langs.’

Vijf minuten later kwam hij de berg op rijden. Drie hondenkoppen staarden me door de achterraut van zijn

stationcar aan terwijl hij in de tuin parkeerde. Ik begreep het meteen.

‘O nee,’ riep ik uit, mijn hand voor mijn mond van schrik, ‘geen Portugees!’

‘Wacht even,’ zei Koen, ‘niet zo vlug met je oordeel. Het is toevallig een bijzonder leuke hond, echt iets aparts.’

Drie beesten sprongen ongeduldig uit de auto. Die van Koen begonnen meteen mijn struiken te besnuffelen en, waar ze het nodig achtten, te bewateren. Maar mijn kerstcadeau stond ontheemd op het grind en keek geïntimideerd om zich heen.

Koen deed hem aan de lijn, wat hij gewillig toeliet. ‘Laten we een stuk wandelen met zijn allen,’ zei hij sluw.

‘Goed dan,’ zwichtte ik. Voor een wandeling ben ik altijd te vinden en dat wist hij.

We bewogen ons voort alsof het een rondje gewone lichaamsbeweging in de natuur betrof. Door de regen was er tussen het dorre gras een lenteachtig groen waas verschenen, en op de takken van sommige amandelbomen wiebelden premature bloesems in de wind. We babbelden wat, en bekeken en passant een vervallen huis waaruit alles van waarde was weggeroofd. Het zag er deerniswekkend naakt en verloren uit. Als een zwervhond als het ware.

‘Neem jij hem nu eens,’ zei Koen, mij de hondenriem in de hand stoppend. De stille verleider.

Terwijl we klaagden over de Portugese gewoonte om lege huizen liever aan de elementen prijs te geven dan ze te verkopen, wierp ik een tersluikse blik op de hond. Hij was van een middelgroot formaat. Niet te klein en niet te groot. Precies goed. Hij had een rossige, zijdezachte

vacht met witte vlekken en een half geknot staartje, waaraan een pluimpje wit haar met elke stap meebewoog, als een vaantje in de wind. En profil had hij een lange, aristocratische neus, die hij af en toe keurend in de lucht stak, als een wijnproever die het bouquet van een bijzonder goed wijnjaar opsnuift. Zijn vooraanzicht was onweerstaanbaar. Langs zijn snuit, die bekroond werd door een zwarte, gezond glanzende neus, hingen lange, elegante oren sluik naar beneden. Maar het waren zijn ogen die het hem deden. Ze waren groot en donkerbruin, en omgeven door een zwart kohlrandje. Toen we per ongeluk heel kort een blik wisselden, wist ik dat ik verloren was. Hier was ik niet tegen opgewassen. Zijn ogen deden een melancholiek beroep op mijn begrip voor zijn situatie. Hij vond zichzelf niet zielig, daarvoor was hij veel te trots, maar er ging wel een appèl van uit aan iemand die voor hem zou opkomen in dit aardse tranendal.

‘Hoe ben je aan hem gekomen?’ vroeg ik, terwijl ik mijn vertedering probeerde te verbergen. Vergeefs, geloof ik.

‘Het is een zielig verhaal,’ zei Koen. ‘Ik vond hem twee weken geleden, toen het zo regende. Hij lag onder mijn oude volkswagenbus en keek me met grote angstogen aan. Toen ik mijn hand naar hem uitstak, kroop hij nog dieper weg. De volgende dag lag hij er nog. Ik deed de achterdeuren van de bus open, legde er een wollen kleedje in en zette er een bakje hondenbrokjes naast. Verder liet ik hem met rust. De dag daarop lag hij op het dekentje en was het bakje leeggegeten. Zo is hij geleidelijk aan me gewend. Wanneer ik iets tegen hem zei, bleef hij rustig liggen en keek me met die ogen van hem aan. Op een gegeven mo-

ment kon ik hem zelfs aanraken, heel voorzichtig, zonder bruuske bewegingen. Uiteindelijk kwam hij ook het huis in en liet hij zich wassen. Hij zat vol teken en vlooien. En nu ben ik zijn redder. Ik kan geen stap meer doen of hij loopt me achterna.'

'Wil je hem niet liever houden?'

'Ik heb al twee honden, drie is me echt te veel.'

Er viel een stilte. Een beetje beklemmend was die wel. Het net om mij heen werd steeds strakker aangehaald.

'Hoe denk je dat hij bij jou terecht is gekomen, ik bedoel, wat zou er met hem gebeurd zijn?'

'Volgens mij is het een jachthond, een soort spaniël. Je ziet ze hier niet vaak, dit soort honden. Misschien is hij verdwaald tijdens de jacht en heeft hij zijn baas niet meer kunnen vinden. Eén ding is zeker: hij is mishandeld. Hij deinst nog steeds vol doodsangst achteruit wanneer je hand of je voet onverwacht te dichtbij komt. En als je een stok in je hand hebt, wordt hij panisch.'

Ik schudde ongelovig mijn hoofd. 'Wie zou deze hond nu kwaad kunnen doen?'

'Je weet hoe de boeren hier zijn, een hond is een gebruiksartikel. Als hij niet voldoet, kan hij een schop krijgen.'

Ons gespreksonderwerp liep lichtvoetig naast ons. Ergens leek hij er vertrouwen in te hebben dat, nu zijn leven een positieve wending had genomen, de stijgende lijn nooit meer neerwaarts zou buigen. Daarin mocht hij niet teleurgesteld worden.

'Ik neem hem,' zei ik.

'Zie je wel,' zei Koen.

De avond viel. De hond was bij mij. Dat hij nu ook ván mij was, kon ik nog niet zeggen. Koen had hem bij me achtergelaten, met het wollen reddingskleedje en een zak hondenbrokjes. De vondeling had meteen in de gaten dat hij in de steek gelaten werd, en Koen had zich door een nauwe deuropening moeten wringen om naar buiten te kunnen ontsnappen. De hond wierp zich tegen de deur waardoor zijn redder verdwenen was, en krabde met zijn nagels de verf van de getatoeëerde fabrieksarbeider eraf. Daarbij stootte hij een klaaglijk gehuil uit, dat door merg en been ging. Mij keurde hij geen blik waardig, laat staan dat er sprake was van dankbaarheid. Hij ging tekeer alsof hij in het hol van de leeuw was opgesloten, met de leeuw erbij. Een vreselijk schuldgevoel beving me, waardoor de twijfel opnieuw toesloeg. Die korte, veelbetekenende blik in zijn ogen had ik ten onrechte voor een intuïtieve gedachtenuitwisseling tussen gelijkgestemden aangezien. De hond was voor het leven verknocht aan zijn redder en er zou in zijn ziel nooit een plekje voor mij ingeruimd kunnen worden.

Maar al gauw won mededogen het van mijn zelfmedelijden. Ik ging op mijn hurken naast hem zitten. 'Je hebt gelijk,' zei ik zacht, 'hij heeft je lelijk laten zitten. Maar weet je... Soms kan het gebeuren dat iets wat op het oog een nadeel lijkt ineens in een voordeel verandert. Iemand mist een vliegtuig en terwijl hij op de luchthaven loopt te ijsberen, komt het bericht binnen dat het een half uur na vertrek is neergestort. Dat soort dingen snap je. Misschien boffen we wel, ik met jou en jij met mij. In ieder geval ziet het er naar uit dat we op elkaar aangewezen zijn, jij in een vreemd huis, ik in een vreemd land.'

Terwijl ik hem sussend toesprak, hield hij op met zijn gejammer. Met zijn kop schuin keek hij me taxerend aan. Wat ging er door hem heen? Voelde hij dat er een troostrijk argument werd aangedragen? Heel voorzichtig stak ik mijn hand naar hem uit. Hij schrok niet. Misschien was hij zo uitgeput van zijn eigen verdriet dat hij geen energie meer overhad om bang te zijn. Mijn hand bereikte zijn kop. Ik begon hem te strelen, achteloos, alsof het er niet toe deed. Zijn vacht was zacht en uitnodigend. Hij liet het toe en ik ging door half fluisterend onzinnige vertroosting te bedenken, omdat hij ervan leek te kalmeren. Ik moest er wel aan wennen iemand in huis te hebben die niets terugzei. Anderzijds werd je ook niet tegengesproken. Dat had iets rustgevends. Ik had zijn onvoorwaardelijke, stille aandacht en hij bleef me maar aanstaren met zijn donkere, zwartomrande ogen. Het was om verlegen van te worden, geen mens had me ooit zo aangekeken.

‘Je zult zien dat het allemaal reuze meevalt,’ zei ik terwijl ik uit de hurkzit overeind kwam. Ik vulde een bak met brokjes en zette die voor zijn snuit. De ultieme verleiding, dacht ik. Hij wierp een verstrooide blik op de brokjes, maar maakte geen aanstalten tot eten. In zijn leed voelde hij zich ver verheven boven primaire levensbehoeftes, zo leek het. Hij ging fatalistisch liggen, legde zijn kop op zijn gestrekte voorpoten, slaakte een diepe zucht en ging met al het wereldleed in zijn ogen voor zich uit liggen staren. In ieder geval jankte hij niet en hij krabde ook niet aan de deur.

Maar ergens in de nacht schrok ik wakker. Er werd weer hemeltergend gejammerd en het geschraap van nagels op hout was niet van de lucht. Ik wist niet dat er

zulke zenuwslopende geluiden bestonden. Moest ik hem weer gaan troosten of moest hij juist dwars door zijn verdriet heen, zoals in therapeutische kringen wordt aangeraden? Kon de buurvrouw hem horen? Een toevallige passant zou denken dat hier midden in de nacht honden gemarteld werden. Voordat ik er erg in had, was ik in mijn teenslippers geschoten en liep de trap af. De hond ging hysterisch de deur te lijf en liet zich noch door geruststellende woorden, noch door stelingen afleiden. Ik stelde een nieuwe diagnose. Hij was gewoon dom. Een slimmere hond zou het potentieel van een nieuw leven bij een nieuwe baas inzien en rustig wachten op de dingen die komen gingen, maar dit was een hersenloze zenuwelijker en daarom had zijn baas hem gedumpt.

Ik haalde mijn schouders op. 'Dan moet je het zelf maar weten!'

Terug in bed trok ik de deken over mijn hoofd om de nieuwe huisgenoot niet te hoeven horen. Maar het kabaal resoneerde in het kille, holle huis, waarin alles van steen was, inclusief de betegelde vloeren. Als ik maar geen hekel aan hem kreeg. Dat kon zomaar gebeuren, voelde ik, vooral wanneer mijn nachtrust in het geding kwam. De hond was bezig grenzen op te zoeken, en die van mij had hij zo'n beetje bereikt. Zo verstreken de eerste nachtelijke uren van mijn nieuwe hoedanigheid als eigenares van een hond. Tegen de ochtend bedaarde hij, ongetwijfeld van pure uitputting. Ik viel in slaap, en hij ook. Nam ik aan.

Toen ik wakker werd, was mijn eerste gedachte: wat is het stil. Uit angst dat alles opnieuw zou beginnen zodra ik me beneden vertoonde, draaide ik me op mijn andere zij en

sloot mijn ogen. Nog even... Als vanzelf verscheen Charlie op mijn netvlies, de roodharige hond uit mijn jeugd. Ik had in geen jaren aan hem gedacht, maar door het abnormale gejammer van de afgelopen nacht herinnerde ik me zijn gehuil wanneer hij de nacht binnenshuis moest doorbrengen. Hij zag eruit als een vos en we schreven aan hem dezelfde sluwheid toe, omdat hij sprekend op Reintje de Vos leek, de held uit ons kinderboek dat een bewerking was van het middeleeuwse dierenepos *Van den Vos Reynaerde*. Hij was op een dag aan komen lopen en nooit meer vertrokken. Iedereen was gek op hem. We vergaven hem zijn vossenstreken, zoals je Robin Hood zijn schurkenstreken vergaf. Toch heeft Charlies prettige existentie bij ons niet lang mogen duren.

We hadden aan één kant van het huis een idyllisch uitzicht op een roggeveld met korenbloemen en klaprozen. Die groeiden nog in het wild, voordat de boeren chemie op hun land loslieten. Op een dag werd de akker omgeploegd en bouwrijp gemaakt. Er werd een huis in de vorm van een schoenendoos neergezet. De architect ervan moet zijn tijd ver vooruit geweest zijn. Het was voor ons moeilijk de nieuwe burenen niet te haten, maar dat lukte toch redelijk. Dat soort dingen zijn een toetssteen voor je innerlijke beschaving, iets waar wij nog in geloofden. Maar toen introduceerde de buurman een nieuwe toetssteen: er verschenen sierkippen in zijn achtertuin. Waar wij eens verstoppertje speelden tussen de korenschoven, paradeerde gevogelte en was het een getokkel van jewelste. Je wist dat het nergens over ging, maar de kippen verbeeldden zich vanwege hun sierlijke gestalte en gekleurde pluimage heel wat. Net als de vrouwen van de nouveaux

riches in de P.C. Hooft liepen ze erbij of de wereld hun toebehoorde. Zoiets kan gewoon niet lang goed gaan. Er moet iemand zijn geweest bij wie het water in de mond liep, alleen al door naar ze te kijken, want op een nacht verdween er een. De volgende dag getuigden enkele veertjes van een minimale worsteling, dat was alles. De nacht erop gebeurde hetzelfde. De buurman controleerde de omheining, vond een tunneltje in het zand, gooide het dicht en dacht nu rustig te kunnen gaan slapen. Maar er werd een nieuw tunneltje gegraven en opnieuw een beauty ontvreemd.

Charlie, die 's nachts altijd op pad was en overdag sliep, kreeg de schuld. De buurman eiste dat we hem voortaan van zonsop- tot zonsondergang binnenhielden. Mijn ouders waren ervan overtuigd dat Charlie geen kippendief was; ze meenden zelfs te weten welke hond het wel had gedaan. Maar ze wilden niemand verlinken – innerlijke beschaving heeft nu eenmaal haar prijs. Onze Charlie, die 's nachts pas echt tot leven kwam en er tot dan toe een spannend uitgaansleven op na had gehouden, was ineens gedwongen thuis te blijven, op de voor hem bestemde mat. Vanwege een kippenroof waaraan hij part noch deel had. Er werd hem groot onrecht aangedaan en 's nachts luchtte hij zijn hart met luide uithalen van verdriet. Om beurten liepen we de trap af om hem te troosten. Dan bedaarde hij even, maar zodra je tussen de lakens schoof, begon het geweeklaag weer.

Mijn vader, die een veeleisende baan had en geteisterd werd door aanvallen van hoofdpijn, had zijn nachtrust hard nodig. 'Dit gaat zo niet langer,' zei hij op een avond, bleek van spanning en uitputting. 'We moeten een andere baas voor hem zoeken.'

Buiten heerste niets dan duisternis en Charlie vertoonde alweer de eerste tekenen van onrust.

‘Dat meen je niet,’ zei mijn moeder.

‘En of ik het meen.’

‘Maar dat kunnen we de kinderen niet aandoen. Ze zouden ontroostbaar zijn. En het is zo’n leuke hond...’

‘Het leuke is er voor mij nu wel vanaf.’

Met zware, vermoeide tred begon hij de trap op te klimmen.

‘Ga je nu al naar bed?’ zei mijn moeder.

‘Ik ga proberen een uurtje slaap te stelen voordat die hond weer begint.’

Het familieleven gleed geleidelijk af naar ontwrichting. Charlie was ‘die hond’ geworden. Er waren twee kampen ontstaan: de drie kinderen aan de ene, mijn vader aan de andere kant, en daartussenin mijn moeder als twijfelende bemiddelaarster. Denk maar niet dat kinderen, voor het dilemma ‘mens of dier’ geplaatst, automatisch voor de mens kiezen. Het laagje beschaving is in hun geval nog erg dun. Het conflict bleef dus nog een tijdje onbeslist, totdat mijn moeder mijn vader midden in de nacht in de vestibule aantrof, geheel gekleed om het huis te verlaten. Hij had zijn hoed op, zijn winterjas aan en zijn aktetas in de hand.

‘Wat ga jij doen?’ zei ze verwonderd.

‘Ik neem mijn intrek in hotel Wilhelmina,’ zei hij, uitzonderlijk kalm nu hij een besluit genomen had. ‘Ik kom pas weer terug als die hond weg is.’

Dit was voor mijn moeder het breekpunt. Terwijl wij in bed lagen en van niets wisten, werd er over Charlies lot beslist. Mijn ouders plaatsten een advertentie in het

Algemeen Handelsblad, waarin zijn kwaliteiten breed werden uitgemeten. De eerste reactie die binnenkwam was afkomstig van de Anti-Vivisectie Stichting. Er werd gewaarschuwd voor zogenaamde belangstellenden, die de hond als proefkonijn voor de geneesmiddelenindustrie zouden gebruiken. Daar keek mijn vader minder van op dan ze misschien gedacht hadden. Hij werkte zelf in een laboratorium waar met witte muizen geëxperimenteerd werd. Bij de volgende reactie was het raak. Een familie in Hillegersberg zocht een hond voor de kinderen. Ze prezen zichzelf aan als wonend in het groene deel van Rotterdam, in een rustige wijk met veel mogelijkheden tot wandelen.

Zo verdween Charlie uit ons leven. Het greep diep in onze kinderziel in, maar ook weer niet zo diep als je zou denken. Kinderen vergeten snel. Ze zijn ontrouw uit zelfbehoud, omdat de natuur het zo wil. We hebben Charlie nog een keer opgezocht bij zijn adoptieouders. Hij woonde nu op stand, in een grote villa met uitzicht op een meer. Hij had het er reuze naar zijn zin en keek nauwelijks naar ons om. Naar zijn nachtleven hebben we maar niet geïnformeerd.

Na enkele dagen berustte mijn hond in zijn lot. Niet dat hij blij met me was, maar het drong tot zijn breintje door dat verzet niet baatte. Drie keer per etmaal ging ik met hem wandelen. Voorlopig hield ik hem aan de lijn. De eerste dag sjokte hij onderdanig met me mee, letterlijk als een geslagen hond. Denk maar niet dat je nog steeds op mijn schuldgevoel kunt werken, waarschuwde ik hem in gedachten. Deze hond had gevoel voor drama, dat kon

ik niet ontkennen. Hij had trouwens een naam nodig. Halverwege de wandeling ging ik op een steen zitten om erover na te denken. In de verte lag de zee, de horizon was wazig door een lichte sluierbewolking. De hond ging erbij liggen en viel onmiddellijk in slaap. Hé hé, je moet 's nachts slapen, niet overdag, had ik hem willen zeggen. Ik wist nog niet dat honden een groot deel van hun leven verslapen. Ze hoeven zichzelf niet te bewijzen door middel van grootse prestaties, dus er is geen reden om de hele dag wakker te blijven.

Daan. De naam werd naar me toe gegooid als een grote gekleurde bal en ik ving hem met beide handen op. Hij was er zomaar, ineens, en ik wist meteen dat het de juiste naam voor de schoonslaper aan mijn voeten was. Waarom? Er was geen reden voor. De hond was een echte Daan, dat wist ik zeker, de naam was me vanuit het lucht-ruim toegeworpen als de titel voor een roman. Of hij het leuk vond of niet, hij zou naar deze roepnaam moeten leren luisteren.

Toen hij zijn hongerstaking opgaf, werden de maaltijden daarvoor het medium. Ik riep zijn naam en hij had al spoedig door dat die altijd gevolgd werd door de verschijning van een bak met brokjes of hondenpaté. De connectie naam-beloning drong opvallend snel tot hem door. En toen ik hem na een week voor het eerst los liet lopen tijdens de wandeling, kwam hij op het roepen van zijn naam braaf aanhollen om een koekje in ontvangst te nemen. Ik neem aan dat het bij alle honden in het beschaafde deel van de wereld zo gaat. In het onbeschaafde deel neemt waarschijnlijk niemand de moeite ze een naam te geven; hooguit worden ze, als ze in de weg lopen, 'donder-op-rothond' genoemd.

Mijn Duitse buurvrouw Regina had ook een hond, Filou. Die ontfermde zich als een gemoedelijke oudere broer over Daan. Filou was een hybride, waarin iets terriërachtigs domineerde. Hij was beroemd in de streek, tot in het dierenhospitaal in Faro toe, omdat hij zesendertig hondenbeten had overleefd. Hij had een borstelige vacht met een lage aaibaarheidsfactor – liever klopte ik hem een paar keer kameraadschappelijk op zijn rug. Mijn type hond was hij niet, waarschijnlijk omdat hij een woeste snor had en je nooit wist wat voor onbestemde etensresten, speeksel of snotslierten daarin bleven hangen. Toch mocht ik hem graag. Hij had iets van een naïeve, maar dappere soldaat. Het was zijn strijdbaarheid die hem tot overlever maakte, maar hem ook in de problemen bracht. Zo was hij aan die hondenbeten gekomen.

Boven op de berg, zo'n twintig meter van Regina's huis, woonde een Portugese jachtliefhebber met elf honden. Die struinden vrij rond op een kaal, door zon en wind geteisterd erf. De eerste keer dat wij met zijn vieren passeerden, op weg naar het wandelgebied aan de achterkant van de berg, kwamen ze uitzinnig blaffend op ons af.

'Die daar is vals,' zei Regina. Ze wees op een grote zwarte hond die van een afstand gereserveerd toekeek. 'De rest is oké.' Regina kon aan de ogen en de bewegingen van een hond zien of hij deugde. Net als Filou was ze nergens bang voor. Haar spaargeld ging naar reizen in Afrika, waar ze te voet de bush in trok met een stel krijgers, om neushoorns en leeuwen van dichtbij gade te slaan. 'Gevaarlijk? Nein, als je maar op de windrichting blijft letten.'

Toen we al voorbij het erf waren, deed de zwarte in-

eens een uithaal in onze richting. Regina draaide zich verstoord om, stak haar wijsvinger in zijn richting alsof het een speer was en riep dreigend: 'Pas op jij, du komst in der Suppe!'

Dat was geen fijn vooruitzicht, geïntimideerd droop hij af.

Daan voelde zich veilig naast Filou, die onverschillig bleef onder het tumult. De enige die er zenuwachtig van werd, was ik. Er liep een kippenvelachtige rilling over mijn rug waarover ik geen controle had, en ik wist zeker dat de honden mijn angst konden ruiken.

Niet lang voordat wij burens werden, was Filou op een dag in zijn eentje de berg op gewandeld. Waarschijnlijk had hij niets speciaals in de zin en wilde hij gewoon een luchtje scheppen. Regina kreeg pas in de gaten wat er gebeurde toen er in de verte een kakofonie van opgewonden hondengeblaf klonk. Ze rende de berg op en zag een klut honden waar de vonken van afspatten. Haar eerste indruk was dat ze om een groot bot vochten, maar toen ze dichterbij kwam, zag ze dat Filou het voorwerp van hun euforie was. Met zijn allen hadden ze zich op zijn lichaam gestort. Regina vermoedde dat de zwarte hond het initiatief had genomen en dat de rest, als roedel, instinctief zijn voorbeeld had gevolgd. Zoiets als een groep dronken jongens die 's avonds laat beschonken uit de kroeg komen en een willekeurige voorbijganger te grazen nemen. De jachtliefhebber was in geen velden of wegen te bekennen. Regina begon de aanvallers, allerlei verwensingen naar hun koppen slingerend, uit elkaar te trekken. Dat zou riskant geweest zijn, als ze daarbij niet door een ongebreidelde woede werd gedreven. Die maakte indruk. De

honden lieten hun buit los en dropen grommend af. Filou lag bloedend uit ontelbare wonden op de grond. Een heilige Sebastiaan, doorboord door vele pijlen, martelaar van zijn onbevreesde geloof in de God der honden.

‘Zijn huid hing er in lappen bij,’ vertelde Regina later plastisch. ‘Het was een verschrikkelijke aanblik.’

Een half uur later lag hij op de behandeltafel in de urgentieafdeling van het dierenhospitaal. ‘Hier is niets meer aan te doen,’ verzuchtte de dierenarts. ‘Ik heb nog nooit een hond gezien die zo is toegetakeld.’

‘Bitte,’ smeekte Regina, ‘doe het uiterste wat u kunt, hij is alles voor mij...’

De arts keek sceptisch van haar naar de hond.

‘Bitte...’

‘We kunnen het proberen,’ zei hij weifelachtig.

Het hechten nam uren in beslag. Het was verfijnd naaiwerk, dat weinig anderen hem hadden kunnen nadoen. Na afloop werden er zesendertig hechtingen geteld. Het was een wonder van de medische wetenschap en een indrukwekkend bewijs van Filous *Wille zum Leben*. Nu nog hangt er in de wachtkamer een foto van de kranige hond, net na de operatie genomen, met een lappendeken van hechtingen op het geschoren lijf.

Daan leerde met mij leven en ik met hem. Wanneer Koen langskwam, ontving de hond hem vol vreugde, maar wanneer zijn redder vertrok, had hij er vrede mee.

‘Je moet met hem naar de dierenarts,’ zei Regina. ‘Je weet niet eens hoe oud hij is.’

De dierenarts schoof Daans bovenlip naar boven en analyseerde het gebit. ‘Die is niet ouder dan een jaar,’